

Podsticajna politika u Republici Srpskoj, analiza i prijedlozi

Banja Luka,
01.12.2023.

Milorad Simić, predsjednik Upravnog Odbora Udruženja
poljoprivrednih proizvođača – mljekara Republike srpske

Rezultat smanjenja budžeta i prelaska na podsticaj po grlu

Trenutni budžet za proizvođače mlijeka je otprilike 2.5 miliona po mjesecu za mlijeko i 10 miliona za isplatu po grlu. To je otprilike 40 miliona isključivo za mljekare.

Ako bi se budžet smanjio sa 40 miliona na **30 miliona**, i ako bi isplata bila samo po grlu (bez hektara), a broj grla ako bi ostao isti kao sada (30300 krava) i ako bi podijelili tih 30 miliona na 30300 krava dobili bi premiju **990 km po grlu**.

Ako izračunamo približno količinu premiranog mlijeka, 2.5 miliona (mjesečna isplata) * 12 mjeseci / 0.25 km (visina premije) dobijamo **120 miliona litara mlijeka godišnje**. Da bi izračunali prosječnu dnevnu količinu mlijeka po kravi računamo 120 miliona litara mlijeka / 30300 / 365 dana dobijamo **dnevni prosjek mlijeka Republike Srpske po kravi: 10.8 litara**. Odnosno godišnji prosjek po kravi: 3960 litara.

Razlog zašto je udruženje očekivalo manji broj grla je i sama činjenica da je prosjek mlijeka mnogo nizak na nivou Republike Srpske, a s obzirom da evropske zemlje imaju od 7 do 9 hiljada litara prosjek u njihovim državama, a gdje je dnevni prosjek po kravi na nivou države: od 19 do 25 litara.

Isplata po grlu i uticaj na različite profile mljekara

Ako uporedimo podsticaj po litru i po grlu na različine profile mljekara i računamo za jedno grlo, napravićemo profile po proizvodnji mlijeka:

- 5 litara dnevni prosjek mlijeka
Podsticaj po grlu: 990 km, odnosno po litru: $5 \text{ litara} * 365 \text{ dana} * 0.25 \text{ km} = 456 \text{ km}$
- 10 litara dnevni prosjek mlijeka
Podsticaj po grlu: 990 km, odnosno po litru: $10 \text{ litara} * 365 \text{ dana} * 0.25 \text{ km} = 912 \text{ km}$
- 15 litara dnevni prosjek mlijeka
Podsticaj po grlu: 990 km, odnosno po litru: $15 \text{ litara} * 365 \text{ dana} * 0.25 \text{ km} = 1369 \text{ km}$
- 20 litara dnevni prosjek mlijeka
Podsticaj po grlu: 990 km, odnosno po litru: $20 \text{ litara} * 365 \text{ dana} * 0.25 \text{ km} = 1824 \text{ km}$
- 25 litara dnevni prosjek mlijeka
Podsticaj po grlu: 990 km, odnosno po litru: $25 \text{ litara} * 365 \text{ dana} * 0.25 \text{ km} = 2281 \text{ km}$
- 30 litara dnevni prosjek mlijeka
Podsticaj po grlu: 990 km, odnosno po litru: $30 \text{ litara} * 365 \text{ dana} * 0.25 \text{ km} = 2737 \text{ km}$

Analiza isplate po grlu konvertovana u isplatu po litru

Ako konvertujemo novac dobijen preko podsticaja po grlu (990 km) u novac koji bi se dobio po proizvedenom litru dobijamo sledeće podatke:

- 5 litara dnevni prosjek mlijeka
 $990 \text{ km} / 5 \text{ litara prosjek} / 365 \text{ dana} = 0.54 \text{ km premija}$
- 10 litara dnevni prosjek mlijeka
 $990 \text{ km} / 10 \text{ litara prosjek} / 365 \text{ dana} = 0.27 \text{ km premija}$
- 15 litara dnevni prosjek mlijeka
 $990 \text{ km} / 15 \text{ litara prosjek} / 365 \text{ dana} = 0.18 \text{ km premija}$
- 20 litara dnevni prosjek mlijeka
 $990 \text{ km} / 20 \text{ litara prosjek} / 365 \text{ dana} = 0.13 \text{ km premija}$
- 25 litara dnevni prosjek mlijeka
 $990 \text{ km} / 25 \text{ litara prosjek} / 365 \text{ dana} = 0.11 \text{ km premija}$
- 30 litara dnevni prosjek mlijeka
 $990 \text{ km} / 30 \text{ litara prosjek} / 365 \text{ dana} = 0.09 \text{ km premija}$

Zašto nećemo premiju po grlu i hektaru

Prethodnom analizom je dokazano da svi proizvođači mlijeka koji imaju prosjek preko 10.8 litara po kravi u toku godine, gube značajan dio podrške od ministarstva.

Odnosno, veliki dio sredstava ide onim proizvođačima koji se ne bave mljekarstvom profesionalno, nego im je mljekarstvo sporedni izvor prihoda.

Ovaj model podsticaja po grlu je kontradiktoran svim dosadašnjim naporima da se unaprijedi mljekarski sektor. Ako se usvoji ovakav model onda, u unapređenje genetike krava, kvalitet ishrane, kvalitet i prosječnu količinu mlijeka ne bi više imalo smisla ulagati. Najviše bi bili pogođeni uzorni proizvođači mlijeka, sa do 60% smanjenim iznosom sredstava putem podsticaja. Premija je jedino što ostaje proizvođaču za prosječan život i za ulaganje u obnavljanje i proširenje proizvodnje, cijena mlijeka jedva da može da pokriva troškove proizvodnje.

Podsticaj po hektaru je čak i manje vezan za mljekarstvo nego podsticaj po grlu. Mnogo proizvođača ne može da postigne ili nema dovoljno zemlje da bi proizveli dovoljno hrane za potrebe svoje farme. Ako bi tako nešto počeli da koristimo, podsticaj po hektaru za sopstvenu farmu i za one koji žitarice prodaju ne bi trebao biti isti. Silažne kulture bi takođe trebale biti različito plaćene od kultura sijanih za vršaj.

Po našem mišljenju, cilj podrške ministarstva bi trebao biti povećanje proizvodnje mlijeka, odnosno pomoć proizvođačima koji se bore da što bolje unaprijede proizvodnju, tako da bi novac išao u prave ruke.

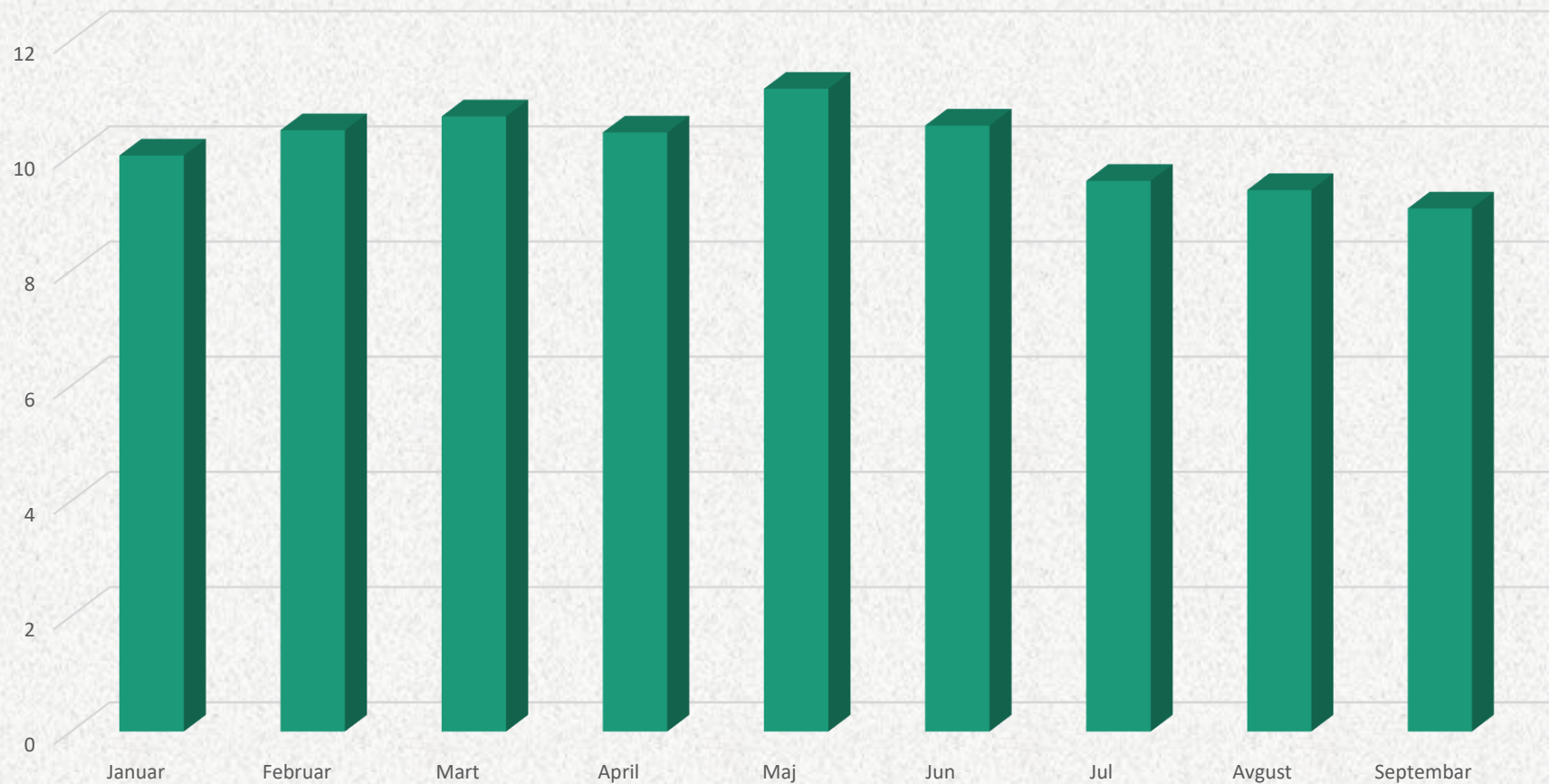
Prijedlozi za model podsticaja

Adekvatan model podsticaja u mljekarstvu je teško osmisliti, ali predložićemo neke ideje:

- Podsticaj po litru mlijeka kakav je do sada korišten.
- Podsticaj po litru mlijeka bez kontrole kvaliteta, gdje se kontrola prepušta otkupljivačima mlijeka, a svi bi dobijali podsticaj kao u Srbiji.
- Podsticaj po litru mlijeka sa pragovima po količini, do 200 litara, od 200-500 litara itd. npr. veliki proizvođači 0,30, srednji 0,33 i mali 0,36 KM/kg mlijeka.
- Podsticaj po grlu koji bi bio realan. Po formuli izračunati korišćenjem faktora:
 - količina mlijeka proizvedena poslednjih 12-24 mjeseca i broj grla u nekom mjesecu
 - količina mlijeka proizvedena u poslednjih 12 mjeseci i broj grla u nekom mjesecu
 - izračuna se prosjek mlijeka po proizvođaču
 - izračuna se faktor povećanja proizvodnje tog proizvođača
 - napravi se formula po grlu kao na primer: **isplata po grlu = prosjek mlijeka * faktor povećanja proizvodnje * inicijalna cifra po grlu**, sa sitnim doradama. Tako bi bili podržani proizvođači koji su spremni ulagati u proširenje, sa ciljem što kvalitetnije ishrane i prosjeka po kravi. Tako da mali proizvođači imaju šansu da šire proizvodnju. Problem bi bilo osnivanje novih farmi sa ciljem malverzacija, a to se može riješiti uvođenjem dodatnih faktora u formulu kao što je broj godina u proizvodnji mlijeka i dodavanjem ograničenja na ukupnu cifru po grlu.

Statistika trenda količine proizvedenog mlijeka od početka 2023. godine

Količina proizvedenog mlijeka po mjesecima ima silazni trend

Statistika proizvođača mlijeka u Republici Srpskoj po dnevnom prosjeku u toku mjeseca marta 2023

Dnevni prosjek mlijeka mart 2023	Broj proizvođača	Iznos premije	Količina mlijeka mjesec
Ispod 20 litara mlijeka	394	45,626.5	182,506
Od 20 do 50 litara mlijeka	858	224,112.3	896,449
Od 50 -200 litara mlijeka	1040	814,131.8	3,256,527
Od 200 -500 litara mlijeka	263	612,166.5	2,448,666
Od 500 -1000 litara mlijeka	64	341,203.3	1,364,813
Od 1000 -2000 litara mlijeka	25	246,180.5	984,722
Preko 2000 litara mlijeka	16	383,399.3	1,533,597

Rezime

- Ukidanje podsticaja po litru, a uvođenje podsticaja po grlu i hektaru bi imalo **negativan efekat** na količinu proizvedenog mlijeka. Krava proizvodi onoliko mlijeka koliko se uloži novca i pažnje u nju. Bez podsticaja po litru nije izvodljivo ulagati u kvalitet proizvodnje.
- Potrebno je osmisliti **stabilan model podsticaja** kako bi različiti profili proizvođača bili zadovoljni, a ne kopirati loš model koji ima velike šanse da unazadi mljekarski sektor.
- Potrebno je **uložiti novac u edukaciju** proizvođača mlijeka, kako oni ne bi pravili iste greške koje su veći proizvođači naučili na teži način (način ishrane, izbjegavanje ketoze, važnost genetike...)
- Potrebno je **sarađivati sa udruženjima** kako bi se našlo rešenje koje odgovara i ministarstvu i udruženju, a s ciljem unapređenja mljekarskog sektora.
- S povećanjem podsticaja, povećava se i proizvodnja mlijeka, a s obzirom da **mlijeko puni budžet**, treba ulagati u mljekarstvo. Analogija proizvođačima je krava, tako da ako kravi date kilogram koncentrata više, ona treba da poveća mlijeko za više od cijene tog koncentrata da bi bilo pozitivnog efekta, suprotno ako smanjite koncentrat, ona će smanjiti mlijeko za više od cijene tog koncentrata, tako da treba naći odgovarajuću vrijednost kako bi se izvukla optimalna proizvodnja.

Hvala na pažnji!

Diskusija i pitanja?